

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Petra Mikeše (soudce zpravodaj) a soudců Pavla Molka a Ondřeje Bartoše v právní věci žalobce: V. V., proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu a o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 16. 12. 2025, č. j. MV 192583-2/TP-2025, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2026, č. j. 6 A 155/2025-10,

t a k t o :

Kasační stížnost **se odmítá**.

Odůvodnění:

[1] Nejvyšší správní soud se zabýval tím, zda je kasační stížnost žalobce přípustná. Byla totiž podána 23. 2. 2026 a napadá usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žádosti o osvobození od soudního poplatku a o žádosti o ustanovení zástupce, což z ní činí podle § 104 odst. 3 písm. d) a e) s. ř. s. ve znění účinném od 1. 1. 2026 nepřipustnou kasační stížnost. Žalobce nicméně podal žalobu ještě před účinností tohoto ustanovení, dne 30. 12. 2025, tedy v době, kdy taková kasační stížnost přípustná byla.

I. Vymezení věci

[2] Žalobce podal žalobu a současně požádal Městský soud v Praze o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řádné doplnění žaloby. Městský soud žalobci zaslal k vyplnění formulář a vyzval ho k zaslání důkazů prokazujících tvrzení o příjmech a výdajích. Žalobce požadované údaje městskému soudu nezaslal. Proto městský soud jeho žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl, a protože tím nebyla splněna jedna z kumulativně stanovených podmínek, zamítl současně i jeho žádost o ustanovení zástupce.

II. Obsah kasační stížnosti

[3] Žalobce (dále „stěžovatel“) napadl usnesení městského soudu kasační stížností. V ní neformuloval žádnou kasační námitku, nicméně pro řízení o kasační stížnosti požádal o osvobození od soudního poplatku a o ustanovení zástupce.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[4] Podle § 104 odst. 3 písm. d) a e) s. ř. s. ve znění účinném od 1. 1. 2026 (na základě novely soudního řádu správního zákonem č. 314/2025 Sb.) je kasační stížnost nepřipustná proti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o žádosti o osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek nebo kterým bylo rozhodnuto o návrhu na ustanovení zástupce.

[5] Podle přechodného ustanovení ve čl. XI, bod 1 zákona č. 314/2025 Sb. *není-li dále stanoveno jinak, použije se zákon č. 150/2002 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.* Podle čl. XI, bodu 3 zákona č. 314/2025 Sb. *kasační stížnosti podané přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají podle zákona č. 150/2002 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.* Z textu čl. XI, bodu 1 a bodu 3 zákona č. 314/2025 Sb. tedy vyplývá, že stěžovatelova kasační stížnost je nepřipustná. Stěžovatel totiž kasační stížnost podal dne 23. 2. 2026, tedy po nabytí účinnosti tohoto zákona.

[6] Žalobu však podal stěžovatel dne 30. 12. 2025. V okamžiku podání žaloby tedy proti rozhodnutí městského soudu o neosvobození od soudního poplatku a o neustanovení zástupce kasační stížnost přípustná byla. S ohledem na to, že účinnost výše uvedené změny právní úpravy nastala od 1. 1. 2026, tedy až po podání žaloby a v průběhu běžícího soudního řízení, Nejvyšší správní soud se s ohledem na svou prejudikaturu zabýval tím, zda by odmítnutí kasační stížnosti neodporovalo právu na přístup k soudu.

[7] Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 31. 8. 2017, č. j. 1 Azs 243/2017-25, dospěl k závěru, že právo na spravedlivý proces zahrnuje předvídatelnost soudního rozhodování ve spojení s očekáváním jistého postupu soudu vzniklým účastníku v okamžiku, kdy řízení svým úkonem zahájil. Tyto principy vylučují jakýkoli zásah zákonodárce do výkonu spravedlnosti mající za cíl ovlivnit soudní rozhodnutí v určitém (zahájeném) sporu, pokud k takovému zásahu neexistují závažné důvody v obecném zájmu, jak vyplývá z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 1999, stížnost č. 24846/94, 34165/96 a 34173/96, ve věci *Zielinski, Pradal a Gonzalez a ostatní proti Francii*.

[8] Nejvyšší správní soud v návaznosti na výše uvedená východiska posuzoval ve své judikatuře (např. rozsudky ze dne 31. 8. 2017, č. j. 1 Azs 243/2017-25 či ze dne 8. 11. 2017, č. j. 1 Azs 342/2017-27, nebo ze dne 25. 7. 2018, č. j. 8 Azs 41/2018-40) dopady změny právní úpravy, konkrétně novely zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále zákon o pobytu cizinců). Ten ve znění po novele zákonem č. 222/2017 Sb. v § 172 odst. 6 stanovil, že v případě, že je zajištění cizince ukončeno před vydáním rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí o zajištění, rozhodnutí o prodloužení doby trvání zajištění nebo proti rozhodnutí o nepropuštění ze zařízení, má být řízení o žalobě, resp. o kasační stížnosti zastaveno. NSS shledal, že pokud stěžovatel podal žalobu v době, kdy zákon o pobytu cizinců nevyklučoval jeho věc z meritorního

pokračování

přezkumu správními soudy z důvodu ukončení zajištění, mohl legitimně očekávat, že jeho žaloba i případná kasační stížnost budou řádně projednány. Na základě toho dovedl přípustnost kasační stížnosti i po ukončení zajištění, ač byla podána již v době účinnosti výše uvedeného ustanovení zákona o pobytu cizinců, které v takovém případě ukládalo řízení zastavit.

[9] Nejvyšší správní soud proto zvážil, zda není namístě tento závěr aplikovat i na nyní posuzovanou situaci stěžovatele. Tedy zda stěžovatel mohl v době podání žaloby důvodně očekávat, že v případě neúspěchu své žádosti o osvobození od soudního poplatku a o ustanovení zástupce bude moci podat proti rozhodnutí krajského soudu kasační stížnost. Nejvyšší správní soud však shledal, že okolnosti nyní posuzované změny právní úpravy jsou z hlediska stěžovatele odlišné oproti okolnostem, z nichž vycházela výše citovaná judikatura.

[10] V první řadě se nynější situace liší v tom, že zákon č. 314/2025 Sb. byl vyhlášen ve Sbírce zákonů již dne 2. 9. 2025. Nešlo proto o zásah do běžícího soudního řízení, neboť zákonodárný proces, jehož výsledkem je mimo jiné nepřípustnost stěžovatelovy kasační stížnosti, byl ukončen vyhlášením zákona č. 314/2025 Sb. ve Sbírce zákonů již před zahájením soudního řízení (před podáním žaloby). Již v době podání žaloby tak šlo o úpravu platnou, ač ne ještě účinnou. Stěžovatel tedy mohl vědět, že s účinností od 1. 1. 2026 bude kasační stížnost proti rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudního poplatku a o žádosti o ustanovení zástupce nepřípustná. Stěžovateli zároveň muselo být vzhledem k datu podání žaloby zjevné, že městský soud o jeho žádostech rozhodne až za účinnosti této nové právní úpravy.

[11] Ve věcech uvedených v bodu [8] by navíc zastavení řízení (ať už o žalobě nebo o kasační stížnosti) mělo za následek odepření přístupu k soudu, neboť by nedošlo k věcnému přezkumu žaloby, či kasační stížnosti. Nynější situace je však odlišná, neboť stěžovatel není o možnost přezkumu rozhodnutí krajského soudu připraven, co se týče jeho práva na přístup k soudu nebo práva na právní pomoc.

[12] Již za účinnosti předchozího znění soudního řádu správního připustil NSS v usnesení rozšířeného senátu ze dne 25. 5. 2021, č. j. Ars 3/2019-43, č. 4209/2021 Sb. NSS, *SPR – RSČ*, možnost namítat nezákonnost rozhodnutí o neosvobození od soudního poplatku v kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu, jímž řízení končí. Tehdy však rozšířený senát omezil takový postup pouze na situace, u nichž v důsledku předchozího pochybení krajského soudu nedošlo k řádnému přezkumu usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků na základě proti němu podané kasační stížnosti (bod 61 usnesení rozšířeného senátu). Tento závěr rozšířeného senátu je s ohledem na novou právní úpravu nutno modifikovat, neboť nyní je kasační stížnost proti takovému usnesení již nepřípustná. Na případně chybné rozhodnutí o (ne)osvobození od soudních poplatků anebo (ne)ustanovení zástupce tak bude třeba nahlížet jako na jiné vady řízení před soudem, u nichž se bude zkoumat jejich možný vliv na rozhodnutí ve věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], případně na zákonnost odmítnutí návrhu nebo na zastavení řízení [§ 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.]. Tento závěr ostatně odpovídá i důvodové zprávě k novele soudního řádu správního (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*, Sněmovní tisk č. 777/0, 9. volební období, [cit. 2026-04-13], Dostupné

z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=777>, str. 117. Ačkoliv se jedná o důvodovou zprávu k původnímu návrhu komplexní novely soudního řádu správního, bylo z něj znění § 104 s. ř. s. převzato do novelizace provedené zákonem č. 314/2025 Sb. Podle ní mají být případné vady řízení mimo jiné i v rozhodnutích o osvobození od soudního poplatku či o ustanovení zástupce ze strany Nejvyššího správního soudu přezkoumávány až v řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu ve věci samé.

[13] Stěžovatel tedy v nyní posuzovaném případě může brojít proti zamítnutí žádosti o osvobození od soudního poplatku či proti zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce v kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu, kterým se řízení o žalobě končí, tedy uplatnit kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. d) nebo e) s. ř. s. Takový postup zachovává stěžovateli právo na přezkum usnesení městského soudu kasačním soudem. Výjimkou budou pouze případy, kdy se navrhovatel na neosvobození od soudních poplatků rozhodne zareagovat tak, že soudní poplatek zaplatí. V takovém případě totiž řízení nebude zastaveno, a pokud budou splněny další podmínky řízení, bude o věci meritorně rozhodnuto. V takovém případě nesprávné rozhodnutí o neosvobození od soudního poplatku může těžko představovat takovou vadu řízení, která by měla za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [důvod podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Ve hře však již nebude právo na přístup k soudu, neboť toho se stěžovateli dostane. Pokud by naopak stěžovatel soudní poplatek nezaplatil, bude se moci domáhat přezkumu správnosti neosvobození v rámci kasační stížnosti proti usnesení o zastavení řízení a v případě neustanovení advokáta v kasační stížnosti proti jakémukoliv rozhodnutí krajského soudu, kterým se řízení končí. Stěžovatelovo původní právo na přezkum rozhodnutí krajského soudu proto nebude v důsledku změny právní úpravy, jejíž účinnost nastala až po podání žaloby, zúženo oproti stavu v okamžiku podání žaloby natolik, aby představovalo porušení zásad spravedlivého procesu a legitimního očekávání.

[14] NSS si je rovněž vědom toho, že městský soud stěžovatele v napadeném usnesení chybně poučil, že je proti němu kasační stížnost přípustná. Nesprávné poučení městského soudu o tom, že proti jeho rozhodnutí je přípustná kasační stížnost, však nemůže založit její přípustnost (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2004, č. j. 3 Ads 37/2004-36, č. 737/2006 Sb. NSS).

[15] NSS tak uzavírá, že stěžovatelovo právo na spravedlivý proces a přístup k soudu nebude odmítnutím kasační stížnosti dotčeno, neboť s ohledem na výše uvedené neodporoval v nynějším případě postup podle přechodných ustanovení zákona č. 314/2025 Sb. Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod či ústavnímu pořádku Není tedy důvod ne vycházet z přechodného ustanovení, jehož důsledkem je, že kasační stížnost proti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o žádosti o osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek nebo kterým bylo rozhodnuto o návrhu na ustanovení zástupce, je nepřípustná, i pokud bylo takové rozhodnutí vydáno v řízení zahájeném před 1. 1. 2026.

[16] S ohledem na výše uvedený závěr nerozhodoval NSS o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti, neboť nepřípustnost kasační stížnosti představuje neodstranitelný nedostatek podmínek řízení. Pokud je zcela zjevné, že nejsou splněny podmínky řízení o podaném návrhu, a tento nedostatek podmínek řízení je neodstranitelný, není úkolem soudu

pokračování

toto řízení dále vést a rozhodovat např. o žádostech účastníků o ustanovení zástupce, ale naopak řízení bez dalšího ukončit tím, že bude příslušný návrh odmítnut (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Ans 6/2008-48, č. 1741/2009 Sb. NSS). V kasační stížnosti vznáší stěžovatel také požadavek na osvobození od soudního poplatku. Podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí městského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) však stěžovateli poplatková povinnost nevzniká (usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS). Napadené usnesení je nepochybně právě takovým procesním rozhodnutím. Zároveň ani v řízení o kasační stížnosti nemohly vzniknout náklady státu, které by musel stěžovatel platit, pokud by nebyl osvobozen (§ 60 odst. 4 s. ř. s.). Zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost proto NSS nepožadoval a ani o stěžovatelově žádosti o osvobození od soudních poplatků nerozhodoval.

IV. Závěr a náklady řízení

[17] Nejvyšší správní soud ze shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost je nepřipustná, a proto ji podle § 46 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 104 odst. 3 písm. d) a e) s. ř. s. odmítl.

[18] O náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti rozhodne městský soud podle § 61 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. v rozhodnutí o žalobě, a to podle pravidel o náhradě nákladů řízení o žalobě samotné (§ 60 s. ř. s., tedy zásadně podle procesního úspěchu účastníků řízení o žalobě). Rozhodnutí o kasační stížnosti proti usnesení řešícímu osvobození od soudního poplatku a ustanovení zástupce totiž není rozhodnutím, kterým se řízení končí.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 24. dubna 2026

Petr Mikeš
předseda senátu